

tésem pedig tolmácsolja az 1000 éves egyházmegye minden könyvbarátjának, kis és nagy könyvtárfenntartójának és könyvtárosának köszönetét is, azért, hogy eljöttek hozzánk. Jó munkát és eredményes tanácskozást kívánok.

Dr. Seregély István

„A könyvtár és gazdája”

Hölgyeim és Uraim!

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium vezetése a kormányzat koncepcionális elveinek és gyakorlati teendőinek 1994-es megfogalmazásánál leszögezte, hogy a kultúrát és annak szereplőit és eredményeit védelem illeti meg. A kulturális kormányzat számára a kultúra és a civilizáció nem szembenálló, hanem egymást erősítő fogalmak, mint ahogy a kultúra és a művelődés sem szétválasztható elemek.

Az állam feladata a kultúra feltételrendszerének biztosítása, az alkotás és a kultúra-közvetítés törvényes garanciáinak megteremtése. A kultúra autonómiájának tiszteletben tartása mellett, az államnak részt kell vállalnia a kulturális értékek védelmében. Ez jelenti a kulturális örökség részét képező alkotások, a fontos kulturális intézmények, a magyar alkotók védelmét éppúgy, mint az olyan értékes kezdeményezések támogatását, amelyek megvalósulására a piaci erők szabad érvényesülése mellett nincsen valódi esély.

A kultúra állami felelősei tisztában vannak azzal, hogy a kultúrának vannak olyan intézményei, tényezői, amelyek a kultúra egészére vonatkozó, önmegjelentető erővel bírnak. Ilyenek az állam által közvetlenül fenntartott kulturális intézmények, ilyen a nemzeti örökségnek minősülő intézményrendszer is.

A tárca feladatának tekinti, hogy ösztönözze és segítse a kulturális piac és a kultúra anyagi forrásainak bővítését (elsősorban a magánszférát ösztönző adórendszer, a non-profit szervezetek és egyéb kulturális vállalkozások működési feltételeinek javítása útján), új társadalmi rétegek, csoportok bevonását a kultúra alkotásába és fogyasztásába (elsősorban civil kezdeményezések támogatása, a kulturális értékekhez való hozzáférés lehetőségeinek bővítése révén), a kultúra új, a társadalom életében növekvő jelentőségű, illetve korábban elhanyagolt területeinek fejlődését.

A fenti célok eléréséhez, az intézkedések megtételéhez a jogrendszer számos elemét érintő változtatások, a hiányzó törvények és törvénymódosítások szükségesek.

A nemzet művelődésügyének – az oktatási intézmények mellett – a könyvtárak a legkiemelkedőbb intézményei. A könyvtári rendszer az igényes művelődés szolgálatában kell álljon: minden állampolgár számára elérhető, a demokratikus jogok gyakorlásához, a helyi és országos döntések megalapozásához szükséges információk őrző és szolgáltató intézményrendszere is kell legyen.

Az utóbbi években ugrásszerűen megnövekedett a könyvtárak igénybevétele. Elsősorban az oktatási és a közhasznú információk iránti igény növekszik.

**A plenáris ülés elnökségéből.
Előterben a házigazda, Orosz Bertalanné**

Ezzel párhuzamosan felerősödtek a működési gondok. Ez egyrészt abból fakad, hogy egy átalakuló, új technikákat alkalmazó, új struktúrákat, új együttműködési formákat kialakító magyar könyvtárügynek a világ publikus dokumentumainak közvetítése, valamint a nemzetközi információcserébe való bekapcsolódása érdekében fel kell zárkóznia más nemzetek könyvtári rendszereinek hálózataihoz, – másrészt finanszírozási, könyvtárfenntartási problémákról van szó.

A beszerzési és a működési költségek emelkedése egyre kevesebb dokumentum megvételét teszi lehetővé, ami veszélyezteti az ország szakirodalmi ellátottságának biztosítását és az önkormányzati pénzelvonások következtében a művelődési és egyéb információs igények kielégítését. Mindezt akkor, amikor az ismeretterjesztő könyvkiadás valóságos forradalma zajlott le a magyar könyvpiacra is, legújabbán pedig már a CD-ROM-szervevény keríti hatalmába a fiatalokat – az anyagi nehézségek miatt csak a nagyvárosi felső százezer gyermekeit – pedig éppenséggel a falusi fiatalok világlátását is forradalmasíthatná, ha a kisteleplési könyvtárakban ma nem lenne ez megmosolyogtató illúzió.

A könyvtárak pénzügyi tartalékai mára minimálisra csökkentek vagy elfogytak, a költségvetésben nem áll rendelkezésre elegendő forrás a könyvtári rendszer (elsősorban a fenntartói feladatokon túlmutató, az együttműködést szolgáló tevékenységek) fejlesztésére. Természetesen valamit akkor is lehet tenni, ha ezek a körülmények most rosszabbak, mint szeretnénk.

E tanácskozás címe „A könyvtár és gazdája”. Gondolom, a szervezők szándékosan választották a fenntartó kifejezés helyett „a gazda” megnevezést, hiszen ez utóbbi jóval szélesebb skáláját adja annak a kapcsolatrendszernek, amely a könyvtárakat működésük során körülveszi. A fenntartókon keresztül minden közkönyvtár gazdája valójában a magyar állam, ami hosszú távon folyamatos biztonságban kell, hogy üzemeltesse minden közgyűjteményét. Ezek a gyűjtemények a nemzeti vagyon részei és egyik politikai irányzat sem engedheti meg magának azt, hogy ezek karbantartásáról és fejlesztéséről ne gondoskodjon. Hiszen

a könyvtárak gazdái végső soron a felhasználók. Azok az olvasók, akik választóként számonkérhetik a politikusoktól a könyvtárak állapotát is.

E felelősséget átérzve fogalmaztuk meg a kulturális tárca részéről a nevezetes 12 pontunkat, melynek alapelve: „az állam egyetlen kulturális területről sem vonulhat ki úgy, hogy utána felperzselt föld, afféle magyar ugar maradjon”. A pontok részletezésétől most eltekintek, hiszen minden bizonnyal ezek ismeretesekek Önök előtt.

Tudomásom szerint a 11. pont, a „a közkönyvtárak éve” máris vitát váltott ki a könyvtárosok körében. Az Önök alapvető problémája az, hogy fűteni, világítani és az olvasók igényeit kiszolgáló gyűjteményt építeni szeretnének elsősorban. Másodsorban számítógépekre lenne szükségük, hogy a végtelen precizitást, sok időt követelő adminisztrációt és az állományfeltárást gépesíthessék. Erre mi, itt a minisztériumban, író-olvasó találkozókra pocskélnánk azt a kis pénzt is, amit sikerül megszereznünk – hallottuk sokfelől.

Nos, a képlet azért nem ennyire egyszerű. Kollégáimmal készítettünk egy kis számvetést az elmúlt évek eredményeiről és kudarcairól, amit szeretnék most Önöknek felvázolni, s ennek végén térnék vissza újból – engedelmeükkel – a közkönyvtárak évére.

A Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Szakmai Kollégiumának és a társ szak-kollégiumoknak a támogatási keretei adnak lehetőséget a könyvtárak széles körének, akár vertikális, akár horizontális felépítésű projektekkel való együttműködésre. Ezek a fejlesztések időigényesek, ezért szükséges lenne a hosszútávú támogatások biztosítása és a pénzkeretek emelése.

A kulturális kormányzat mindenképpen eredmények könyveli el, hogy sikerült megmenteni a Nemzeti Kulturális Alapot, miután az NKA nem költségvetésből finanszírozott alap, hanem bevételeinek nagy részét a kulturális területek járulékaik képezik. Sőt: nemcsak megmenteni, hanem lényegesen meg is erősíteni. Minden reményünk megvan arra, hogy az Alap járulékbévétele lényegesen nőni fog a következő esztendőben. (Az már bizonyos, hogy jelentős szerencsejáték-jövedelem folyik be ezentúl az Alapba.) Mint a Nemzeti Kulturális Alap elnöke, kijelenthetem Önöknek, hogy a Bizottság ismeri a könyvtárak pénzügyi igényeit és törekedni fog még az idei évben – az eddig befolyt és az év végéig várható bevételek alakulásától függően – a Könyvtári Szakmai Kollégium keretének növelésére is.

Az elmúlt években fokozottan jelentkező finanszírozási nehézségeket az Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program (IIFP) könyvtári részfejlesztései (hálózati kapcsolatok megteremtése, adatbázis építések támogatása) enyhítették. A könyvtárak azzal próbálták a válságot átvészelni, hogy elkészítettek egy hosszútávú korszerűsítési tervet, kialakították jövőképüket.

1994-ben széles körben ismertté vált egy átfogó országos fejlesztési koncepció az „Előzetes rendszerterv az Országos Szakirodalmi Információs Rendszer megvalósítására”. A rendszer feladata többek között az országos ellátást biztosító nagy gyűjtemények állományának egységben kezelése, az ebből a rendszerből hiányzó művek nemzetközi könyvtáracsatornákon való elérése, az országon belül bárhol felmerülő igények egységes könyvtári rendszeren belüli kielégítése. Ennek a feladatrendszernek a megvalósítása a közművelődési funkciók erősítését is szolgálja.

A felsőoktatási könyvtárak közül, amelyek országos méretben szolgáltató szakkönyvtárak is, a Felsőoktatási Fejlesztési Alapból (FEFA) elnyert pénzeszközök segítségével (hálózati kapcsolatok megteremtése, hardver és szoftver eszközök beszerzése, könyvtári munkafolyamatok gépesítésének és az adatbázisok építésének megkezdése, nemzetközi adatbázisok lekérdezése) elodázták a szakirodalmi ellátási rendszer komoly zavarait.

1995-re az MKM irányításával kidolgozásra került a felsőoktatást szolgáló könyvtári hálózat részleteiben is kimunkált korszerűsítési terve. Ez terveink szerint szeptemberben kerül miniszteri értekezlet elé.

E fejlesztési koncepció világos iránykijelölésen alapul: az oktatók, kutatók, hallgatók számára olyan könyvtári és információs környezetet kell teremteni, amely a fejlett országok könyvtári normatíváinak megfelelő szolgáltatásokat biztosít az oktató, kutató és tanulmányi munkához.

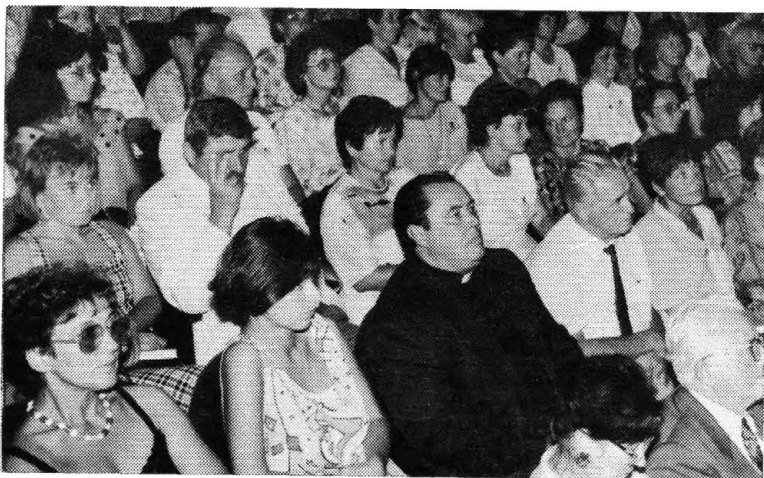
A felsőoktatási könyvtári hálózat fejlesztési terve figyelembe vette a hazai szakirodalmi információs rendszer majdani teljes kiépítésének szükségességét. Ez megmutatkozik abban, hogy a felsőoktatási könyvtárak valós rendszerré válását segítjük elő a világbanki kölcsönből tervezett projekt folyamán, valamint abban is, hogy azokat a nagy szakkönyvtárakat, amelyek a felsőoktatási könyvtárakat jelenleg is érdemben segítik, illetve a tudományos és gazdasági információs ellátásban kulcsszerepet töltenek be, funkcionálisan figyelembe veszi. A program ezzel Magyarország felsőoktatási rendszerének átalakításában is nagy szerepet vállal. Tudniillik a magyar felsőoktatás változásai kiterjesztett finanszírozását és az egyetemi és főiskolai könyvtárak jelentős mértékű továbbfejlesztését teszik szükségessé. A felsőoktatást támogató könyvtárak a gyorsan változó információs és technológiai környezetben az oktatók, kutatók és hallgatók eredményes kiszolgálásának tekintetében a felsőoktatás fejlődésének és minőségének szerves részét képezik.

A Világbank egyik tanácsadója által a magyar könyvtárügyről megfogalmazott következtetés szerint „A könyvtárakat inkább tekintik a fenntartók a dokumentum gyűjtőhelyének, mintsem felhasználó-orientált létesítményeknek, illetve a könyvtárak megőrző funkciójára helyezik a hangsúlyt.”

Magyarországon a felsőoktatási könyvtárak az anyaintézményeik számos erőforrás- és fejlesztési problémájával kell szembenézniük. Ennek eredményeképpen a hazai és külföldi szakirodalmi gyűjtemények nem tudnak lépést tartani a kiadással, illetve az oktatói, kutatói, hallgatói igényekkel. A modern könyvtári munka feltételei és infrastruktúrája – elsősorban a könyvtárközi bibliográfiai együttműködés és kölcsönös erőforrás felhasználás területén – még nem mindegyütt alakult ki.

A könyvtárak általában is az információ-termelés és -elosztás, a technológia és adatátvitel forradalmának kiindulási fázisában vannak. Egyre több információ jelenik meg elektronikus formában, válik hozzáférhetővé számítógépeken keresztül, és egyre több információ terjesztése történik gyorsan bővülő nemzetközi hálózatokon keresztül.

A kooperáció, az együttműködés segítségével a magyar könyvtárak az információs szükségleteknek való megfelelés új lehetőségeit kell megteremtésük, bővíteni és továbbfejleszteni kell az információs erőforrásokhoz és szolgáltatások-

Kép a plenáris ülés közönségéről

hoz való hozzáférést – ezzel kiteljesítve az egyes könyvtárak lehetőségeit és teljesítményét. Ez szükségszerűen magában foglalja egy, a minőségi könyvtári programokat támogató, hatékony pénzügyi és személyi infrastruktúra kialakítását.

Visszatérve a felsőoktatási – és szakkönyvtárakhoz, a magyar felsőoktatás érdemi tendenciáinak való megfeleléshez, alapvető változásokra van szükség a gyűjteményfejlesztési eljárások és az anyagi támogatás terén. A hallgatói létszámban bekövetkező növekedés, a különböző felsőoktatási kezdeményezések új könyvtári állománygyarapítási stratégiákat tesznek szükségessé. A gyűjtemények változatlanul központi szerepet fognak játszani az oktatást és kutatást támogató felsőoktatási és szakkönyvtárakban.

A világviszonylatban növekvő tendenciát mutató előállítási költségekkel és az infláció ütemével mindenki tisztában van, – könyvtáros, fenntartó és könyvtárhasználó egyaránt, s, hogy nemcsak hazánkban van így, arról a szakirodalom is bőségesen beszámol. Világjelenség, hogy a könyvtári állománybeszerzési költségvetések nem tudnak lépést tartani a szükségletekkel, illetve a könyvtári gyűjtemények egyre csökkenő százalékban képesek beszerezni a globális információ-előállítás termékeit. Ennek következménye a monográfia- és folyóiratbeszerzések eróziója és az új elektronikus informatikai forrásokra vonatkozó investíciós képesség korlátozottsága lehet.

A világbanki hitel az európai szintű felsőoktatási könyvtári hálózat és információs infrastruktúra megteremtésére nyújtana lehetőséget. Ennek előzményeként 1992-ben világbanki küldöttség tájékozódott a magyar felsőoktatási rendszer változásairól, s megállapította, hogy e változások mérete és szerkezete alapvetően befolyásolja a felsőoktatási könyvtárak fejlesztési igényeit és terveit is. A programtervezet egészének részletes szakmai kidolgozására, a fejlesztés költségigényének megállapítására 1993-tól a japán kormány segélye teremtett lehetőséget. Ez év május közepén Budapesten nemzetközi szeminárium keretében került sor a többéves szakértői munka eredményeinek ismertetésére.

A Tankönyv és Könyvtárfejlesztési világbanki program (TFKFP) előrehozott

nemzeti hányadából 1994-ben 120 MFt, 1995-ben 200 MFt támogatást kaptak az állami felsőoktatási könyvtárak, – az MKM fenntartású felsőoktatási intézmények szerkezeti jelleggel, tehát a következő évi költségvetésekbe beépítve kaptak támogatást állománygyarapítási céllal. 1994-ben több mint 34 MFt egyszeri támogatást kaptak adatbázis építésre, nagykönyvtári CD-ROM hálózat fejlesztésre, valamint CD-ROM adatbázisok vásárlására a szolgáltatóképes felsőoktatási könyvtárak.

A TFKFP keretében a minisztérium pályázatot hirdetett a felsőfokú könyvtáros képzésben alkalmazásra ajánlott tankönyvek és oktatási segédletek megírására. A pályaművek megvalósítására és a szükséges szakértői és lektori díjak céljára 15,5 MFt állt rendelkezésre. Ez a program is része a könyvtáros képzés tartalmi korszerűsítésének. Ennek keretében 1994. októberében a képző intézmények képviselői megvitatták a könyvtáros képzés helyzetét. Országos felmérés készült a képzésből hiányzó ismeretek pótlására, intézményes át- és továbbképzés formájában, valamint a munkaerőpiac elvárásairól.

Az idei évben hosszú idő után elkezdte munkáját a miniszter tanácsadó, javaslattevő, véleményező szakmai testülete, az újjászervezett Országos Könyvtárügyi Tanács, amelynek tagjai a különböző könyvtár típusokat, érdekképviseleti-, szakmai-, társadalmi- és egyházi szervezeteket képviselő szakemberek. A Tanács egyik kiemelt feladata lehet többek között a könyvtári jogszabályok tartalmának kimunkálásában végezhető munka. Tudniillik a könyvtárügy korszerű jogi szabályozásának elengedhetetlen feltétele az új átfogó könyvtári jogszabályok megalkotása.

A legfontosabb átfogó könyvtári jogszabálynak elsősorban a rendszer működését biztosító feladatokkal (a könyvtárak közötti együttműködés keretében kialakított szolgáltatásokkal), az állami és könyvtári kötelezettségekkel kell foglalkoznia. Ennek a kiemelt feladatnak megvitatására szeptemberben kerül sor a Magyar Könyvtárosok Egyesülete szervezésében, az Európa Tanács és az MKM támogatásával a közép- és kelet-európai országok képviselőinek részvételével.

A könyvtárügy korszerű jogi szabályozásának legsürgetőbb feladata a kötelesepéldány szolgáltatásról szóló új rendelet megalkotása. Többszöri egyeztetés után, – amelyben az Igazságügy Minisztérium is részt vett – végső fázisába érkezett a jogszabály tervezete.

Művelődés- és információpolitikai jelentőségű feladat a magyar, illetve magyar vonatkozású sajtótermékek hiánytalan számbavétele, egyetemes hozzáférhetőségének biztosítása. Ennek a feladatnak a végrehajtása szenvedett csorbát az utóbbi években. Az Országos Széchényi Könyvtárba be nem érkező példányok hézagot idéztek elő a nemzeti emlékezetben. A rendelettervezet szerint a könyvtárak kompromisszumos megoldásként elfogadták a kiadókra nehezedő előállítási költségek miatt a példányszámok 19-ről 11-re csökkentését. Tudniuk kell azonban, hogy a könyvszakma továbbra is maximum 5 kötelesepéldány ingyenes megküldését tudja elfogadni. Így szabályozták újra a kérdést többek között az igencsak fejletlenek tekinthető Csehországban.) A minisztérium ennek ellenére három év átmeneti időre hajlandó 11-ben megszabni a kötelesepéldányok számát s kísérletet tesz – pénz híján – egy olyan szabályozással, amely egyáltalán nem illeszkedik a kormányzat piacokonform jogalkotásával.

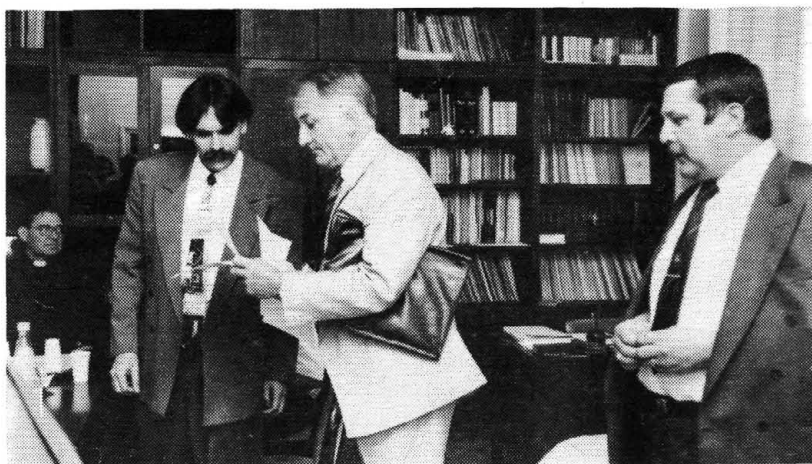
A kulturális kormányzat fontos feladatának tekinti és nagy súlyt helyez a

könyvtárak társadalmi-gazdasági szerepének elismertetésére. A minisztériumnak változatlanul az a tapasztalata, hogy a fenntartók nem könyvtárellenesek és erejükhez mérten igyekeznek biztosítani a működési feltételeket. A szakkönyvtárak számában bekövetkező csökkenések az utóbbi években együtt jártak a fenntartó működésének alakulásával vagy megszűnésével. Nem szándékok vagy akarat hiányzik tehát ezen a téren sem.

A tárca vezetése töretlen elszántsággal próbálja a kultúra érdekeit érvényre juttatni a pénzügyi kormányzattal folytatott egyeztetések során. Nem sikerült ugyan elérni azt, hogy a könyvkiadásból befolyt ÁFÁt visszaadja a költségvetés – de törekszünk arra, hogy a szerény fejlesztési lehetőségből nagyjából a befolyó ÁFÁnak megfelelő 900 MFt-ot fordítsunk. (Elképzelésünk szerint felét a köz-könyvtárak támogatására, másik felét egy könyvkonzolidációs alap létrehozására fordítanánk.) A minisztérium a kulturális cégek privatizációjából további 2,5 milliárd Ft bevételre számít. Az idén a parlament elé kerül a non-profit törvény, amelynek elfogadásával nagy lehetőségek nyílnak meg a kulturális terület előtt.

Sajátos és tekintélyes helyet foglalnak el a könyvtári ellátás területén a közművelődési könyvtárak. Az úgynevezett *szakszervezeti, vagy munkahelyi könyvtárak* fenntartója jelenleg a Szakszervezetek és Munkahelyi Művelődési Intézmények Szövetsége. Működésük támogatására a tárca költségvetésében elkülönített keret szolgál fedezetül. Az előzményeket és a kialakult helyzetet Önök jól ismerik, a jövőre vonatkozóan viszont nem lehet semmilyen garanciát megfogalmazni. A bevezetőmben említettem ugyan, hogy a közgyűjtemények gazdája a magyar állam, de ilyen közvetlen finanszírozás csak a kiemelt nemzeti intézmények esetében tartható fenn hosszú távon. Szorgalmazzuk ezért a Szövetség és az önkormányzatok közötti megállapodások létrejöttét, melyek során ezek a gyűjtemények a települések könyvtári ellátásának szerves részeivé válhatnak, illetve támogatunk minden olyan megoldást, amely megmenti ezeket a gyűjteményeket a szétszórattástól.

Az önkormányzati fenntartású közművelődési könyvtárak jelentős változásokat éltek át az utóbbi években: a megszűnt tanács-rendszer után gyakorlatilag felbomlott a könyvtári hálózat; a szocialista szép- és szakirodalom többszáz kötetétől kellett megtisztítani az állományokat; a helyi önkormányzatok megalakulásával felértékelődött a helyi információ, melynek folyamatos begyűjtésére és feldolgozására plusz munkaerők beállítására lenne szükség; a diákok és a különböző továbbképzésben, átképzésben résztvevők újabb és újabb rohamát már szinte képtelenség kiszolgálni, a helyi vállalkozók igényeiről már nem is beszélek. Meg kellett tanulni az új érdekérvényesítési mechanizmust: a művelődési bizottságok, képviselő-testületek üléssein, a megpezdült közélet egyre gyakoribb rendezvényein való aktív részvétel elengedhetetlen feltétele annak, hogy a könyvtárosok kiépítsék új kapcsolatrendszerüket, mely nemcsak az intézményük és munkahelyeik megtartását segítheti elő, hanem a helyi információk beszerzését, s ezzel a helyismereti állomány és a közhasznú információs bázis kialakítását is biztosíthatja. Mindezek olyan kihívásokat jelentenek a könyvtárosok számára, melyekre elszigetelten, szakmai összefogás nélkül képtelenség megfelelni a reagálni. Ezzel szemben ennél a könyvtártípusnál tapasztalható leginkább „a gazda” (vagyis az önkormányzat) elvárásainak közvetlen, meghatározó befolyása, mely többnyire nem szakmai indíttatású.

Török András, Poprády Géza, Semperger Tibor

S itt tud a legkevesebbet segíteni a kulturális minisztérium. Az önkormányzatok önállósága ugyanis nem pusztán jelszó, hanem a demokratikus államrend egyik legfontosabb alapja. Fontos ezzel tisztában lennünk akkor, amikor szakmai törvény tervezésén dolgozunk. Ezeknek a könyvtáraknak a fejlesztését az állam elsősorban a motiváció eszközeivel segítheti elő – nem pedig szankciók megfogalmazásával. Az országos könyvtári információs rendszer megteremtése és működtetése viszont nemzeti érdek, s ebben kulcsfontosságú szerep jut azoknak a vidéki könyvtárosoknak, akik képesek megteremteni helyben a könyvtár presztízsét, elismertetni a települések vezetőivel, hogy intézményük és munkájuk a helyi lakosság szolgálatában nélkülözhetetlen, és ismerik, tudják, képesek felhasználni az országos szakkönyvtárak szolgáltatásait. Mert az országos információs rendszer csak ezekkel a végpontokkal, a helyi könyvtárak csatlakozási lehetőségeinek megteremtésével válik teljessé.

Igen halkan jegyzem meg, hogy a fenntartók számára a hagyományos út (a költségvetési intézmények fenntartása) mellett más út is kínálkozik a könyvtári szolgáltatás fenntartására. A napokban módomban nyílt hosszan elbeszélgetni az ország egyik leginkább vállalkozó kedvű közkönyvtár-vezetőjével. Ő már közölte a fenntartóval: nem kívánnak költségvetési intézmény maradni: közhasznú társaság, sőt esetleg kft. lesznek. Nyilvánvaló, ez a recept csak kevés településen jöhet szóba. Olyan helyeken, ahol van kivel megfizettetni az egyre bővülő szolgáltatásokat. Ahol turisztikai információt lehet árulni, ahol könyvesboltot lehet nyitni, ahol be lehet kapcsolódni a tankönyvelosztásba.

Az előzőekben röviden felvázoltam, hogy az utóbbi években a szak- és felsőoktatási könyvtárak körében milyen fejlesztésekre kerül sor. Ezek folytatása *mellett* szükségesnek látjuk a települések könyvtárainak fejlesztését is.

A 12 pontban felvázolt „A közkönyvtárak éve” akció ennek első lépésként elősegítheti, hogy a figyelem középpontjába kerüljenek a közművelődési könyvtárak, tudatosodjon a helyi önkormányzatok felelőssége, fenntartói kötelezettsége. Mert – bár hatásköri jogszabályok számos helye idézhető a fenntartás és működ-

etés, a könyvtári szolgáltatás vonatkozásában – erre most különösen nagy szükség van, hiszen az önkormányzati források és lehetősége és szükségessége a napi gyakorlatban mégiscsak lényeges és azonnali rangsorolásra kényszeríti az önkormányzatokat. Mi azt akarjuk az akciósorozattal elősegíteni, hogy e rangsorolás lehessen elvileg megalapozott és a döntéshozók ismerjék meg azokat az érveket, amelyek a könyvtár hatékony működése mellett szólnak és kizárttá teszik azt, hogy e tények hiányában költségvetési-elosztási okok miatt visszalépés következzen be. Vagyis azt tesszük, amit a nehéz gazdasági körülmények között tenni lehet: a normatívák megtartása *mellett* a fenntartók motiválásával szeretnénk segíteni a könyvtárosokat a helyi érdekérvényesítési folyamatok alakításában.

Az államháztartási reform-munkák és az 1996-os költségvetés előkészítésének mai szakaszában egyelőre nem tudok e célkitűzéshez hozzárendelni forintösszegeket. Arra viszont fel kell készülnünk, hogy a lehetőségek, a keretek kialakulása idejére legyen elgondolásunk a felhasználás legoptimálisabb megszerzéséhez.

A program első, felvázolt részletein folyamatosan dolgozunk és figyelembe vesszük az Önök javaslatait. Így természetesen szeretnénk lehetőséget teremteni arra is, hogy számítógépek és ezek perifériáinak beszerzésére is lehessen majd pályázni. Szeretnénk elérni, hogy a következő év során legalább minden megyei könyvtárban kiépíthessék az X. 25-ös adatátviteli hálózatot. Pontosítottuk a települések könyvtárai és az iskolák együttműködését elősegítő programrészt, amellyel elsősorban az úgynevezett nem hagyományos dokumentumok beszerzését támogatnánk. Egyik legfontosabb része lenne ennek az akciónak a beszerzési keretek érdekeltségnövelő támogatása. Bízunk abban, hogy az akció-év után – legalább ezen a területen – több éven át tartó támogatási mechanizmust sikerül elfogadtatnunk a pénzügyi vezetéssel. Kiemelten fontosnak tartjuk a kis- és hátrányos helyzetű települések felzárkóztatását. Bibliobuszok beállításával és a falugondnoki hálózattal kooperálva szeretnénk előbbrelépni ezen a területen. És bizony nagyon fontosnak tartjuk a könyvtári rendezvények támogatását is, legyen az író-olvasó találkozó, vagy ismeretterjesztő előadás, vagy kiállítás, vagy olvasótábor, vagy bármi, amit a könyvtárosok a helyi igények alapján szeretnének megvalósítani. Hiszen ezek a tevékenységek éppúgy a kultúrákövetítést szolgálják, mint a könyvtár feltárt állománya, vagy a könyvtár technikai apparátusa. Ezek a felvázolt célkitűzések nem valósíthatók meg megfelelően kidolgozott, ízléses és a piaci reklámok minőségét elérő propaganda és természetesen az Önök aktív közreműködése nélkül.

Az 1996-ra tervezett Közkönyvtárak Éve tehát a könyvtárakra fordítandó figyelem felkeltésén túl, a könyvtárakra fordítható támogatások mértékében is meg kell mutatkozzon. Jó bevezetése a könyvtárak évének a Könyvtári és Informatikai Kamara által meghirdetett „Összefogás a könyvtárakért” akció, amely ez év októberében országos méretekben fogja példázni megmozdulásaival a könyvtárak új arculatának megjelenítését.

A finn könyvtárosok két évvel ezelőtt tartott vándorgyűlésének fő témája volt: Hogyan győzhetik le a könyvtárak a finn gazdasági válságból fakadóan rájuk nehezedő – korábban ily mértékben soha nem tapasztalt pénzhiányt. A krónikás arról tudósított, hogy a finn könyvtárosok megállapodtak abban, hogy a túlélési

stratégiájukban kulcsfontosságú szerepe van a jobb együttműködésnek. Ez egyaránt értendő a könyvtárak közötti együttműködésre, valamint a könyvtárak és a fenntartásukért felelős szervekkel való kapcsolatra, amelyben nagy szerepük van a szakmai-társadalmi szervezeteknek.

Az MKM ezt az együttműködést kívánja maga is példát mutatva segíteni, együtt munkálkodva a magyar könyvtáros-társadalom szakmai, érdekvédelmi szervezeteivel, így a Magyar Könyvtárosok Egyesületével, könyvtárügyünk jövőjének kedvező alakulásáért.

A rádióból értesültem az Önök által fogalmazott „Egri Kiáltványról”. Csak sietve volt módom átfutni a dokumentumot, de biztosíthatom Önöket, nemcsak hogy egyetértek vele, de szívemből is szól. Aláírni értelmetlen gesztus lenne – nem is illik, hiszen nekem és kollégáimnak szól.

De biztosíthatom Önöket, hogy a költségvetési alkuk során nem hátrálhatunk odáig, hogy a könyvtárügy ne maradjon kiemelt terület. A könyvtárügy fejlesztése egyszerre érinti kultúránk múltját, jelenét és jövőjét. Újszerű, együttes választ adhat a könyvszakma válságára, a regionális különbségek mérséklésére, a gazdasági kibontakozásra, a munkanélküliség szakszerűbb kezelésére, és egy olyan kérdésre, amelyről sohasem szabad elfeledkeznünk: a következő generáció minél teljesebb esélyegyenlőségére.

Vajda Eriknek válaszolhatom, ismeretlenül is, tisztelettel megkapja a prioritást, ami jár neki. Köszönöm azt a gondolatot is, hogy a könyvtár helyzete eredményességétől is függ. Mi is így gondoljuk.

Köszönöm figyelmüket.

Török András

Kép az elnökségről